

BROEDVOGELS VAN HET BEEKBERGERWOUD IN 2012

Gerrian Tacoma

Sinds 1993 voert onze vogelwerkgroep een broedvogelinventarisatie uit in een deel van het voormalige Beekbergerwoud (Het Woud). Dit gedeelte ligt in een hoek ten westen van de A50 en ten noorden van de Woudweg.

Ontwikkelingen in het gebied

In 2011 zijn er aan de noordzijde van het gebied enkele afwateringsgeulen gegraven als voorbereiding voor geplande werkzaamheden. In de zomer van 2012 kwam er nog een aantal afwateringsgeulen bij, met als gevolg dat de grondwaterstand aan het eind van de zomer ongekend laag was en de poelen grotendeels droog stonden. Het verlagen van de grondwaterstand was noodzakelijk, omdat er met zware machines gewerkt ging worden.

In september 2012 is gestart met de werkzaamheden, die voor een belangrijk deel bestonden uit het afgraven van fosfaatrijke grond. Uit onderzoek was gebleken dat er bij de eerste afgraving in het najaar van 2006 onvoldoende diep was ontgrond. Er was teveel fosfaat in de bodem blijven zitten met als gevolg dat het gebied enorm verzuurde.

Door de werkzaamheden veranderde de aanblik van het Beekbergerwoud in korte tijd van een ruig gebied in een tamelijk kale vlakte. Ruim voor de start van het broedseizoen 2013 hebben de machines het terrein weer verlaten en kan de vegetatie zich opnieuw ontwikkelen.

Afb. 1 afgraafwerkzaamheden in oktober 2012

Werkwijze BMP

Tellers waren dit jaar: Berend Stam, Bernie ter Steege, Bert Peters, Harm Schoten, Mariet Corstiaensen, Peter Oosterkamp, Roel Bakker, Gerrit de Jong en Gerrian Tacoma.

Het gebied is geïnventariseerd volgens de uitgebreide territoriumkartering. Hierbij liepen twee tot vijf mensen een ronde door het gebied. Zij noteerden de territoriumindicerende waarnemingen van alle vogelsoorten op een veldkaart schaal 1:4000. Territoriumindicerende waarnemingen verschillen per vogelsoort. Behalve om zingende of baltsende mannetjes kan het ook gaan om paartjes, vogels met voer of nestmateriaal, nestvondsten en jonge vogels.

We hadden tien bezoeken aan het gebied gepland, waarvan drie keer met de start niet rond zonsopkomst, maar iets later op de ochtend. Met dit schema hoopten

we de kans roofvogels over het hoofd te zien te verkleinen. Vooral de laatbroedende wespendif wordt gemakkelijk gemist. De negende en tiende telronde op 15 en 29 juli leverden dit jaar echter geen aanvullingen op eerdere telrondes. Daarom zijn deze bezoeken niet meegeteld voor de inventarisatie.

In tabel 1 staat een overzicht van de bezoekdata en -tijden.

Tabel 1 Bezoekdata en -tijden

datum	tijd (aantal minuten)
25 maart	7.00 – 11.00 (240)
8 april	6.30 – 10.30 (240)
21 april	6.00 – 9.40 (220)
6 mei	5.30 – 9.30 (240)
20 mei	5.00 – 9.35 (275)
3 juni	8.00 – 11.00 (180)
17 juni	4.45 – 8.45 (240)
1 juli	4.45 – 8.45 (240)

De tellingen vinden bij voorkeur plaats op zondag, omdat dan de geluidsoverlast van de A50 het kleinst is. Alleen de derde telronde is verplaatst naar de zaterdag in verband met een excursie van de vogelwerkgroep op zondag 22 april. Overigens is in de loop der jaren het verkeer op de A50 zodanig toegenomen, dat er ook op zondag wel sprake is van enige hinder door het verkeerslawaai.

Bij ieder bezoek is de looproute op een ander punt gestart om niet steeds op ongeveer hetzelfde tijdstip op dezelfde plaats te zijn. Doordat het gebied erg in ontwikkeling is, bleek het niet eenvoudig een vaste route te volgen. Volgend jaar zal de route na de ingrepen van het najaar van 2012, waarbij ook enkele paden verlegd zijn, opnieuw moeten worden aangepast.

Alle waarnemingen zijn overgezet op digitale kaarten via de website van Sovon, voor iedere soort één. Daarna zijn de waarnemingen automatisch geclusterd tot territoria. Na het clusteren hebben we alle territoria kritisch bekeken aan de hand van de criteria uit de BMP-handleiding van Sovon (Van Dijk, 2004) om eventuele invoerfouten er uit te halen.

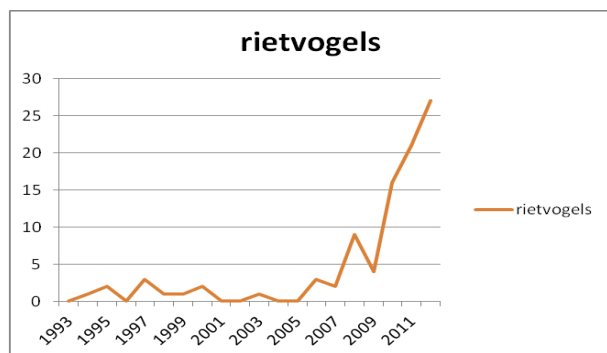
Resultaten

Op 21 april en op 20 mei hadden de tellers te kampen met regen, wat zowel bij het waarnemen als bij het noteren erg hinderlijk was. Tijdens de overige rondes was het droog. De temperatuur varieerde van -2°C bij het begin van de tweede telronde tot 17°C bij het eind van de vijfde telronde.

In tabel 2 staat een overzicht van alle soorten die in de jaren 1993 tot en met 2012 zijn geteld als broedvogel.

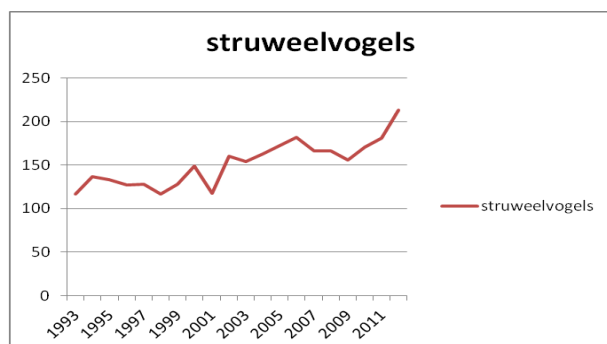
Vooral soorten die afhankelijk zijn van riet of struweel hebben het in de afgelopen jaren goed gedaan in het Beekbergerwoud, wat natuurlijk niet verwonderlijk is gezien de ontwikkelingen in het gebied.

In afbeelding 2 is te zien dat het aantal territoria van rietvogels al sinds 2009 sterk stijgt. De stijging in 2012 kwam door toename van waterral, waterhoen en rietgors.

Afb. 2 Aantal territoria van rietvogels

De struweelvogels nemen eveneens toe, zoals de grafiek in afbeelding 3 laat zien. De winterkoning, die door een aantal koudeperiodes in voorgaande jaren een gevoelige klap heeft opgelopen, is weer ongeveer terug op het niveau van 2008. Andere stijgers zijn bosrietzanger, grasmus en fitis.

Afb. 3 Aantal territoria van struweelvogels

De wespendief, die vier jaar achter elkaar in het Beekbergerwoud broedde, liet het dit jaar afweten. Hij is geen enkele keer waargenomen. De kleine bonte specht, van wie sinds 2003 ieder jaar minimaal één territorium werd vastgesteld, ontbrak eveneens.

Een aantal soorten werd wel één of meer keer waargenomen, maar de waarnemingen voldeden niet aan de criteria voor het vaststellen van een territorium. Dit waren aalscholver, grote zilverreiger, blauwe reiger, krakeend, wintertaling, tafeleend, boomvalk, torenvalk en witgat.

Conclusie

Het gebied is door de werkzaamheden in het najaar van 2012 ingrijpend veranderd en dat zal zeker zijn weerslag hebben op de vogelpopulatie. Zowel voor riet- als struweelvogels is er nu veel minder broedgelegenheid aanwezig, dus naar verwachting zal de stijging van de afgelopen jaren omgezet worden in een daling. De kans is groot dat struweelvogels als blauwborst en roodborstapuit het Beekbergerwoud een aantal jaren links laten liggen en dat rietvogels als sprinkhaanzanger en kleine karekiet in aantal zullen afnemen.

Daar staat tegenover dat het gebied waarschijnlijk weer interessanter is geworden voor water- en pionier vogels. Welke soorten zich door de nieuwe situatie aangetrokken voelen, blijft nog even afwachten.

Gebruikte literatuur

Bijlsma, R.G., 1997, Handleiding veldonderzoek roofvogels, KNNV Uitgeverij, ISBN 90 5011 96 7
 Dijk, A.J. van, 2004, Handleiding Broedvogel Monitoring Project, Sovon vogelonderzoek Nederland en CBS
 NatuurCompendium 2003 CD-rom Milieu- en Natuurplanbureau, Centraal Bureau voor de Statistiek en Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek
 Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels, 2004, Vogelbescherming Nederland, Tirion Natuur en Sovon, ISBN 90 5210 598.7

Tabel 2 Overzicht van alle waargenomen broedvogels in BMP Het Woud van 1993 t/m 2012

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002	2003	2004	2005	2006	2007**	2008	2009	2010	2011	2012
dodaars	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	2	3
knobbelzwaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
grauwe gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7	2	1	1	2
nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	2	1	1	1
mandarijneend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
wilde eend	-	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	13	15	8	5	7
soepeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	3	3	2
wespendief	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-
havik	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
buizerd	1	-	-	-	1	3	1	2	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2

